

Σχόλια για το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης με τίτλο: «Μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 (Κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη) – Τροποποίηση του ν. 4961/2022 (Α' 146) και άλλες διατάξεις»

Αξιότιμα μέλη της Ειδικής Γραμματείας Τεχνητής Νοημοσύνης και Διακυβέρνησης Δεδομένων του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης,

Με την παρούσα ανοιχτή επιστολή, και σε συνέχεια της ολοκλήρωσης της Δημόσιας Διαβούλευσης του σχεδίου νόμου με τίτλο: «Μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 (Κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη) – Τροποποίηση του ν. 4961/2022 (Α' 146) και άλλες διατάξεις» οι οργανώσεις της Κοινωνίας των πολιτών Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών (ΕΦΜ), Ένωση Πληροφορικών Ελλάδας (ΕΠΕ), Ινστιτούτο Έρευνας Ρυθμιστικών Πολιτικών (ΙΝΕΡΠ), Κέντρο Διοτίμα, ΗΙΑΣ Ελλάδος, Homo Digitalis, I Have Rights, In contACT, Open Lab Athens και Visible Machines θα επιθυμούσαν να θέσουν υπόψη σας, συγκεντρωτικά, συγκεκριμένα σχόλια ανά προτεινόμενο άρθρο.

Άρθρο 2

Α. Πρόταση προσθήκης διάταξης περί απόλυτης απαγόρευσης χρήσης συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης «σε πραγματικό χρόνο», σε δημόσια προσβάσιμους χώρους για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου

Σύμφωνα με το Άρθρο 5, παρ.1(η) του Κανονισμού 2024/1689, απαγορεύεται η χρήση συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης «σε πραγματικό χρόνο», σε δημόσια προσβάσιμους χώρους για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου, εκτός συγκεκριμένων εξαιρέσεων και προϋποθέσεων που περιγράφονται επιμέρους στο ίδιο άρθρο.

Ωστόσο, η παρ.5 του Άρθρου 5 δίνει τη διακριτική ευχέρεια στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίζει, σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο, πιο περιοριστική νομοθεσία σχετικά με τη χρήση συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης σε πραγματικό χρόνο.

Με βάση την ως άνω δυνατότητα, αιτούμαστε την απόλυτη απαγόρευση χρήσης συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης «σε πραγματικό χρόνο», σε δημόσια προσβάσιμους χώρους για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου στην ελληνική έννομη τάξη.

Ο λόγος που προτείνεται μία απόλυτη απαγόρευση είναι το γεγονός ότι οι προβλεπόμενες στο Άρθρο 5 εξαιρέσεις εγείρουν συγκεκριμένες προκλήσεις καθώς ο χαρακτήρας τους θα μπορούσε να ερμηνευτεί με ιδιαίτερα ευρύ τρόπο.

Κατά πρώτον, η αναφορά στην «αναζήτηση εξασφαισθέντων προσώπων» στην εξαίρεση υπ' αριθ. 1, θα πρέπει να ερμηνεύεται μόνο σε άμεση συνάρτηση με σκοπούς που αφορούν την επιβολή του νόμου. Όπως ρητά αναφέρει το Άρθρο 3 του Κανονισμού για την ΤΝ, ο όρος «επιβολή του νόμου» αναφέρεται αποκλειστικά σε δραστηριότητες που διεξάγονται από τις αρχές επιβολής του νόμου ή εξ ονόματός τους για την πρόληψη, τη διερεύνηση, την ανίχνευση ή τη δίωξη αξιόποινων πράξεων ή την εκτέλεση ποινικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένων της προστασίας από απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας και της αποτροπής τους. Άρα π.χ. ένα άτομο που έχει εξαφανιστεί εξαιτίας πχ. μίας μορφής άνοιας, εξαφάνιση δηλαδή που δεν έχει καμία συσχέτιση με την επιβολή του νόμου, δεν θα μπορούσε να αποτελέσει ένα εξασφαισθέν άτομο που να εντάσσεται στο πεδίο ρύθμισης του άρθρου 5, παράγραφος 1 εδάφιο (η) του Κανονισμού για την ΤΝ, και άρα χρήσεις τέτοιου αντικειμένου δεν θα προσέκρουν στην απόλυτη απαγόρευση που προτείνουμε.

Επίσης, αναφορικά με την εξαίρεση υπ' αριθ. 2, εκείνη αναγνωρίζει ότι τα κράτη μέλη ενδέχεται να καταφεύγουν στη χρήση συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης σε πραγματικό χρόνο σε δημόσια προσβάσιμους χώρους, επιτρέποντας την χρήση της τεχνολογίας αυτής για οποιαδήποτε συγκεκριμένη, ουσιαστική και επικείμενη απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας φυσικών προσώπων ή πραγματική και υπαρκτή ή πραγματική και προβλέψιμη απειλή τρομοκρατικής επίθεσης, διευρύνοντας το πεδίο της εξαίρεσης υποθετικά σε οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη, ενώ στο ίδιο ευρύ πλαίσιο, η εξαίρεση υπ' αριθ. 3 εάν εξεταστεί μεμονωμένα είναι τόσο γενικευμένη που εκμηδενίζει την αποτελεσματικότητα της απαγόρευσης χρήσης συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης σε πραγματικό χρόνο σε δημόσια προσβάσιμους χώρους για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, όταν οι κυβερνήσεις επιθυμούν να καταφύγουν σε προηγμένες τεχνολογίες για την πρόληψη επικείμενων περιστατικών η σχετική νομοθεσία που θα υιοθετήσουν, θα πρέπει να παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την αποφυγή κατάχρησης (βλέπετε «Szabó και Vissy κατά Ουγγαρίας», «Αίτηση αρ. 37138/14» «12 Ιανουαρίου 2016»), ενώ αποτελεί πάγια νομολογία και του ΔΕΕ ότι οποιαδήποτε παρέκκλιση ή περιορισμός των δικαιωμάτων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής πρέπει να είναι «αυστηρά απαραίτητος», ενώ η απουσία σαφών και λεπτομερών νομοθετικών ρυθμίσεων που να ορίζουν κανόνες σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες μπορούν να συλλέγονται δεδομένα, τη διάρκεια αποθήκευσής τους, τη χρήση τους και τις συνθήκες υπό τις οποίες μπορούν να καταστρέφονται, συνιστά έλλειψη επαρκών εγγυήσεων

Η απόλυτη απαγόρευση που προτείνουμε, βρίσκεται και σε συνάρτηση με την οιονεί απαγόρευση επεξεργασίας βιομετρικών δεδομένων που έχει ήδη θεσπίσει ο εθνικός νομοθέτης με το Άρθρο 46 του Ν.4624/2019, το οποίο μεταφέρει στην ελληνική έννομη τάξη το Άρθρο 10 της Οδηγίας 2016/680.

Β. Πρόταση προσθήκης διάταξης περί απόλυτης απαγόρευσης χρήσης συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης σε ύστερο χρόνο για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου.

Η χρήση συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης σε ύστερο χρόνο για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου κατατάσσεται από τον Κανονισμό 2024/1689 ως Σύστημα TN υψηλού κινδύνου, του οποίου η χρήση υπόκειται σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Ωστόσο, ο ενωσιακός νομοθέτης στο Άρθρο 26, παρ. 10, τελευταίο εδάφιο δίνει τη διακριτική ευχέρεια στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίζει, σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο, πιο περιοριστικούς νόμους σχετικά με τη χρήση συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης σε ύστερο χρόνο.

Με βάση την ως άνω δυνατότητα, αιτούμαστε την απόλυτη απαγόρευση της χρήσης συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης σε ύστερο χρόνο για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου. Προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου και ένα υψηλό επίπεδο ουσιαστικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η δυνατότητα που παρέχει ο Κανονισμός 2024/1689 στα κράτη μέλη για τη θέσπιση αυστηρότερων εθνικών ρυθμίσεων θα πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως. Η εκ των υστέρων εξ αποστάσεως βιομετρική ταυτοποίηση συνεπάγεται μαζική επεξεργασία βιομετρικών δεδομένων, επιτρέπει την αναδρομική χαρτογράφηση των κινήσεων και των κοινωνικών σχέσεων των φυσικών προσώπων και ενέχει αυξημένο κίνδυνο γενικευμένης επιτήρησης. Οι κίνδυνοι αυτοί δεν εξαλείφονται από την υπαγωγή των σχετικών συστημάτων στις απαιτήσεις που ισχύουν για τα συστήματα TN υψηλού κινδύνου, καθώς η συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις αυτές δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην συμβατότητα με τις επιταγές του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ΕΣΔΑ και του ενωσιακού πλαισίου προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Υπό το πρίσμα αυτό, η θέσπιση απόλυτης απαγόρευσης συνιστά το πλέον πρόσφορο και αναλογικό μέτρο για την αποτροπή δυσανάλογων επεμβάσεων στα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή, στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, στην ελευθερία της έκφρασης και του συνέρχεσθαι, καθώς και για την αποφυγή της σταδιακής εγκαθίδρυσης πρακτικών μαζικής βιομετρικής επιτήρησης.

Οι ανωτέρω δύο προτάσεις (Α και Β) αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στην ελληνική έννομη τάξη, όπου τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξημένη αξιοποίηση συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης από φορείς εφαρμογής του νόμου. Η εμπειρία έχει ήδη καταδείξει ότι σημαντικοί δημόσιοι και κοινοτικοί πόροι εκατομμυρίων ευρώ έχουν διατεθεί για την προμήθεια συστημάτων των οποίων η συμβατότητα με το ενωσιακό και εθνικό δίκαιο κρίθηκε αρνητικά από Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (πχ βλ. σχετικά 45/2025 ΑΠΔΠΧ). Η διαρκώς αναπτυσσόμενη αγορά εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης, στην οποία διακυβεύονται ιδιαίτερα σημαντικά οικονομικά συμφέροντα, δημιουργεί ισχυρά ιδιωτικά κίνητρα για την ταχεία διάθεση και υιοθέτηση τέτοιων τεχνολογιών από τις δημόσιες αρχές. Για τον λόγο αυτό, η αξιοποίηση της ευχέρειας που παρέχει ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 στα κράτη μέλη να θεσπίσουν αυστηρότερες εθνικές εγγυήσεις δεν υπηρετεί μόνο την αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αλλά και την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, αποτρέποντας τη διάθεση δημόσιων πόρων σε τεχνολογίες οι οποίες ενδέχεται, εκ των υστέρων, να κριθούν ασύμβατες με το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο από τις αρμόδιες διοικητικές αρχές ή τα δικαστήρια.

Γ. Ειδική Μνεία για την Προστασία Παιδιών

Στον εφαρμοστικό νόμο για τον Κανονισμό της Τεχνητής Νοημοσύνης δεν προβλέπεται ειδική μνεία για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών κατά τη χρήση της ΤΝ. Η σημασία της προστασίας των παιδιών χρηστών ΤΝ αναφέρεται και επισημαίνεται μεταξύ άλλων στις παραγράφους 9, 28 και 48 της εισαγωγής του

Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Κανονισμός για την Τεχνητή Νοημοσύνη), όπου υπάρχει ρητή αναφορά στο άρθρο 24 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, στη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, και ιδίως στο Γενικό Σχόλιο αριθ. 25 της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού που εξειδικεύει την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών όσον αφορά το ψηφιακό περιβάλλον.

Λαμβάνοντας υπόψιν το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και όσα προβλέπονται στο Γενικό Σχόλιο αριθμός 25, θεωρούμε πολύ σημαντικό στο αντικείμενο του εφαρμοστικού νόμου να συμπεριληφθεί σχετική αναφορά για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών με έμφαση στην ενίσχυση της εκπαίδευσης και του ψηφιακού εγγραμματισμού σε παιδιά γονείς και εκπαιδευτικούς, σε συνδυασμό με την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και της υπεύθυνης χρήσης.

Άρθρο 3

Α. Ορισμός της ΑΠΔΠΧ ως αρμόδιας αρχής εποπτείας της αγοράς

Χαιρετίζουμε την επιλογή του εθνικού νομοθέτη να ορίσει την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) ως αρμόδια αρχή εποπτείας της αγοράς. Η επιλογή αυτή είναι εύλογη, δεδομένης της θεσμικής εμπειρίας της στην εποπτεία πράξεων επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων σε τομείς όπου εφαρμόζονται συστήματα ΤΝ, και, κυρίως, του υψηλού επιπέδου επιστημονικής κατάρτισης, τεχνογνωσίας και επαγγελματισμού του ανθρώπινου δυναμικού της.

Ωστόσο, η ανάθεση των νέων αυτών αρμοδιοτήτων δεν μπορεί να αγνοεί τη διαχρονικά επιβαρυμένη λειτουργική κατάσταση της ΑΠΔΠΧ. Όπως η ίδια επισημαίνει και στην πλέον πρόσφατη ετήσια έκθεσή της, εξακολουθεί να λειτουργεί υπό συνθήκες χρόνιας υποστελέχωσης, περιορισμένης θεσμικής και οικονομικής αυτοτέλειας, ανεπαρκούς χρηματοδότησης και σοβαρών στεγαστικών προβλημάτων. Οι διαρθρωτικές αυτές αδυναμίες έχουν άμεσες επιπτώσεις στην αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων της και, κατ' επέκταση, στην πλήρη συμμόρφωση της χώρας προς το ενωσιακό δίκαιο.

Ειδικότερα, με βάση την ετήσια έκθεσή της για το 2024, η Αρχή διαθέτει περίπου πενήντα (50) ενεργά στελέχη, έναντι ενενήντα μίας (91) οργανικών θέσεων που προβλέπονται από το ισχύον οργανόγραμμά της, ενώ, σύμφωνα με ίδια έκθεση, απαιτούνται τουλάχιστον εκατόν τριάντα πέντε (135) οργανικές θέσεις προκειμένου να ανταποκρίνεται επαρκώς μόνο στις βασικές υποχρεώσεις που απορρέουν από το ενωσιακό και εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία προσωπικών δεδομένων. Να επισημανθεί ότι η στελέχωσή της υπολείπεται σημαντικά εκείνης αντίστοιχων εποπτικών αρχών άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχουν το ίδιο ΑΕΠ με την Ελλάδα.

Παράλληλα, οι διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι δεν επαρκούν για την κάλυψη βασικών λειτουργικών αναγκών, όπως οι υποδομές, η εκπαίδευση του προσωπικού, η συμμετοχή στους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς συνεργασίας και η διατήρηση ανταγωνιστικών αποδοχών, ικανών να προσελκύσουν και να διατηρήσουν προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης.

Περαιτέρω, η υπαγωγή των διαδικασιών πρόσληψης στο σύστημα του ΑΣΕΠ δεν επιτρέπει στην Αρχή να καλύπτει εγκαίρως τις υπηρεσιακές της ανάγκες, λόγω της

ιδιαίτερης διάρκειας και ακαμψίας των σχετικών διαδικασιών. Η αδυναμία αυτή έχει ήδη επισημανθεί σε επίπεδο ετήσιων αναφορών από την ίδια την ΑΠΔΠΧ, όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ άλλων κατά την αξιολόγηση Σένγκεν του 2021, με σχετικές συστάσεις προς την Ελληνική Δημοκρατία για την επιτάχυνση και μεταρρύθμιση του πλαισίου στελέχωσης της Αρχής, οι οποίες μέχρι σήμερα δεν έχουν υλοποιηθεί.

Η υφιστάμενη κατάσταση αποτυπώνεται και στην καθημερινή πρακτική της Αρχής. Εκκρεμούν επί σειρά ετών υποθέσεις ιδιαίτερης σημασίας που αφορούν την προστασία προσωπικών δεδομένων και τη χρήση νέων τεχνολογιών. Ενδεικτικά, σημαντικός αριθμός υποθέσεων που έχει υποβάλει η Homo Digitalis παραμένουν υπό διερεύνηση για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τα τέσσερα και πέντε έτη. Οι καθυστερήσεις αυτές αντανakλούν τις αντικειμενικές δυσχέρειες που προκαλεί η χρόνια υποστελέχωση και η ανεπαρκής υποστήριξη της Πολιτείας.

Υπό τα δεδομένα αυτά, ο ορισμός της ΑΠΔΠΧ ως αρμόδιας αρχής εποπτείας της αγοράς απαιτείται να συνοδευθεί από ουσιαστική και άμεση ενίσχυσή της σε ανθρώπινους, οικονομικούς και υλικοτεχνικούς πόρους, όπως ρητά ορίζει το Άρθρο 70, παρ.3 του Κανονισμού 2024/1689. Επίσης, υπενθυμίζουμε ότι με βάση το Άρθρο 70, παρ.6 έως τις 2 Αυγούστου 2025, και στη συνέχεια ανά διετία, τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με την κατάσταση των οικονομικών και των ανθρώπινων πόρων των εθνικών αρμόδιων αρχών με αξιολόγηση της επάρκειάς τους, ενώ η Επιτροπή διαβιβάζει τις εν λόγω πληροφορίες στο Συμβούλιο Τεχνητής Νοημοσύνης προς συζήτηση και, ενδεχομένως, διατύπωση συστάσεων.

Σε περίπτωση που δεν επιτευχθούν λύσεις στις χρόνιες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΑΠΔΠΧ, η Ελληνική Δημοκρατία θα παραβιάζει τις διατάξεις του ενωσιακού δικαίου, και επιφυλασσόμαστε για την υποβολή σχετικής καταγγελίας ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η αποτελεσματικότητα της Αρχής οφείλεται σήμερα πρωτίστως στην υψηλή κατάρτιση, το αίσθημα θεσμικής ευθύνης και την επαγγελματική ακεραιότητα του προσωπικού της και όχι σε ένα επαρκές σύστημα κρατικής υποστήριξης. Η Πολιτεία οφείλει να διασφαλίσει ότι η ανάθεση νέων αρμοδιοτήτων δεν θα πραγματοποιηθεί χωρίς την αντίστοιχη ενίσχυση της διοικητικής και επιχειρησιακής της ικανότητας, καθώς διαφορετικά ελλοχεύει ο κίνδυνος να υπονομευθεί τόσο η αποτελεσματική εφαρμογή του Κανονισμού 2024/1689 όσο και του νομικού πλαισίου προστασίας προσωπικών δεδομένων. Τέλος, η ανάθεση των αρμοδιοτήτων στην ΑΠΔΠΧ θα πρέπει να συνοδεύεται από την αντίστοιχη στελέχωσή της με αυξημένο αριθμό εξειδικευμένου τεχνικού προσωπικό, ιδίως στους τομείς των τεχνολογιών πληροφορικής (ICT), της τεχνητής νοημοσύνης και της κυβερνοασφάλειας. Η αποτελεσματική εποπτεία της εφαρμογής του Κανονισμού 2024/1689 απαιτεί διεπιστημονική τεχνογνωσία, πέραν της νομικής και διοικητικής εξειδίκευσης που απαιτείται.

Β. Ορισμός των αρχών εποπτείας της αγοράς για τα συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου που αφορούν προϊόντα τα οποία καλύπτονται από την ενωσιακή νομοθεσία

Σύμφωνα με το Άρθρο 74, παρ.3 του Κανονισμού 2024/1689, ο Κανονισμός 2019/1020 έχει πλήρη εφαρμογή στο πεδίο αυτό, ενώ τα συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου που αφορούν προϊόντα τα οποία καλύπτονται από την ενωσιακή νομοθεσία εναρμόνισης που περιλαμβάνεται στο Τμήμα Α του Παραρτήματος Ι, η αρχή εποπτείας της αγοράς για τους σκοπούς του Κανονισμού 2024/1689 είναι η υπεύθυνη για τις δραστηριότητες εποπτείας της αγοράς αρχή που ορίζεται δυνάμει των εν λόγω

νομικών πράξεων. Στο αμέσως επόμενο εδάφιο, ο ενωσιακός νομοθέτης προβλέπει, ότι κατά παρέκκλιση, και σε κατάλληλες περιστάσεις, τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν άλλη σχετική αρχή που θα ενεργεί ως αρχή εποπτείας της αγοράς, υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζουν τον συντονισμό με τις σχετικές τομεακές αρχές εποπτείας της αγοράς που είναι υπεύθυνες για την επιβολή ενωσιακής νομοθεσίας εναρμόνισης που απαριθμείται στο Τμήμα Α του Παραρτήματος Ι.

Επίσης, σύμφωνα με την παράγραφο 6 του ίδιου Άρθρου, για τα συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου που διατίθενται στην αγορά, τίθενται σε λειτουργία ή χρησιμοποιούνται από χρηματοοικονομικά ιδρύματα τα οποία ρυθμίζονται από το ενωσιακό δίκαιο για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, η αρχή εποπτείας της αγοράς για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού είναι η σχετική εθνική αρχή που είναι υπεύθυνη για τη χρηματοοικονομική εποπτεία των εν λόγω ιδρυμάτων δυνάμει της συγκεκριμένης νομοθεσίας, εφόσον η διάθεση στην αγορά, η θέση σε λειτουργία ή η χρήση του συστήματος ΤΝ συνδέεται άμεσα με την παροχή των εν λόγω χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Στο αμέσως επόμενο εδάφιο και πάλι ο ενωσιακός νομοθέτης προβλέπει ότι κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 6, σε κατάλληλες περιστάσεις, και εφόσον εξασφαλίζεται ο συντονισμός, το κράτος μέλος μπορεί να ορίσει άλλη αρμόδια αρχή ως αρχή εποπτείας της αγοράς για τους σκοπούς του Κανονισμού 2024/1689.

Οι υπό διαβούλευση διατάξεις του Άρθρου 2, παράγραφος 2, στο παρόν Σχ.Νόμου δεν εισαγάγουν καμία εξαίρεση στις εν λόγω τομεακές αρχές, παρά τη σχετική δυνατότητα που δίνει ο ενωσιακός νομοθέτης, ούτε για τις αρχές που ορίζονται δυνάμει της μεταφοράς στην ελληνική έννομη τάξη της ενωσιακής νομοθεσία που περιλαμβάνεται στο Τμήμα Α του Παραρτήματος Ι του 2024/1689 , ούτε για τις αρχές που είναι υπεύθυνες για τη χρηματοοικονομική εποπτεία των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων τα οποία ρυθμίζονται από το ενωσιακό δίκαιο.

Ωστόσο, οι διατάξεις της παραγράφου 4 του Άρθρου 8 του παρόντος Σχ. Νόμου, δημιουργεί ασάφεια, καθώς λόγω της διατύπωσής της συγκεκριμένες τομεακές αρχές φαίνεται, λόγω διατύπωσης, να μην συμπεριλαμβάνονται στις αρχές εποπτείας της αγοράς της παρ. 2 του άρθρου 3.

Επίσης, τις ίδιες προκλήσεις ασάφειας θα μπορούσε να επισημάνει κανείς και με βάση τη διατύπωση της παραγράφου 1 του Άρθρου 9 του παρόντος Σχ.Νόμου, αφού Γενικές Γραμματείες κάποιων εκ των Υπουργείων που αναφέρονται εκεί, αποτελούν τομεακές αρχές εποπτείας της αγοράς.

Σύμφωνα με τα όσα περιγράφονται στην Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης του Σχ.Νόμου, δεν περιγράφεται καμία απολύτως υιοθέτηση κάποιας εξαίρεσης από τον εθνικό νομοθέτη ωστόσο. Το κείμενό της ρητά αναφέρει για το Άρθρο 3 ότι «ορίζονται ως τομεακές αρχές εποπτείας της αγοράς εκείνες, οι οποίες έχουν οριστεί βάσει της οικείας εθνικής τομεακής νομοθεσίας εναρμόνισης, για τα συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου που συνδέονται με τα προϊόντα που καλύπτονται από την εν λόγω νομοθεσία εναρμόνισης. Οι εν λόγω αρχές για τους τομείς της αρμοδιότητάς τους διαθέτουν εξειδικευμένη τεχνογνωσία και ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαίο να ορισθούν ως τομεακές αρχές εποπτείας της αγοράς.»

Επομένως, θα πρέπει να αποσαφηνιστεί το κείμενο της παραγράφου 4 του Άρθρου 8, και της παραγράφου 1 του Άρθρου 9, καθώς εάν εκείνα άτυπα εισαγάγουν κάποια εξαίρεση, αυτή γίνεται με εντελώς ασαφή τρόπο και χωρίς να διασφαλίζεται ο απαιτούμενος συντονισμός που απαιτεί ο Κανονισμός 2024/1689.

Άρθρο 7

Χαιρετίζουμε το ενιαίο σύστημα υποβολής καταγγελιών καθώς και το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα εξέτασης. Η εν λόγω διάταξη διευκολύνει την πρόσβαση των ενδιαφερομένων φυσικών και νομικών προσώπων σε αποτελεσματικούς μηχανισμούς διοικητικής προστασίας και συμβάλλει στην ομοιόμορφη εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού σε σαφή χρονικά πλαίσια.

Ωστόσο, προτείνουμε την προσθήκη μίας ακόμη ρύθμισης, η οποία εκτιμάται ότι θα ενίσχυε περαιτέρω το επίπεδο προστασίας που παρέχει το προτεινόμενο πλαίσιο, ιδίως σε περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται από έντονη ανισορροπία ισχύος μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών και αφορούν καταγγελλόμενες παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης.

Ειδικότερα, στην αιτιολογική σκέψη 172 του Κανονισμού 2024/1689 αναφέρεται ρητά ότι «(τ)α πρόσωπα που ενεργούν ως μάρτυρες δημόσιου συμφέροντος σχετικά με παραβιάσεις του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να προστατεύονται από το δίκαιο της Ένωσης. Η οδηγία (ΕΕ) 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θα πρέπει συνεπώς να ισχύει για την αναφορά παραβιάσεων του παρόντος κανονισμού και για την προστασία των προσώπων που αναφέρουν τις παραβιάσεις αυτές». Επίσης, το Άρθρο 87 του Κανονισμού 2024/1689, με τίτλο «Αναφορά παραβιάσεων και προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις», ορίζει ότι «(η) οδηγία 2019/1937 εφαρμόζεται στην αναφορά παραβιάσεων του παρόντος κανονισμού και στην προστασία των προσώπων που αναφέρουν τις παραβιάσεις. »

Επομένως, προτείνουμε να γίνει μνεία σε αυτό το άρθρο ή στο προτεινόμενο άρθρο 23 του Σχ.Νόμου στις διατάξεις της Οδηγίας 2019/1937 και του Ν.4990/2022, και ειδικότερα στα άρθρα που σχετίζονται με τον σχεδιασμό των εξωτερικών διαύλων αναφοράς (Άρθρο 12 τόσο της Οδηγίας όσο και του εθνικού νόμου) σχετικά με τη διασφάλιση της πληρότητας, ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας των πληροφοριών και την παρεμπόδιση την πρόσβασης σε σε μη εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους της αρμόδιας αρχής, αλλά και να αποσαφηνιστεί η συμμετοχή της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας στο νέο σύστημα καταγγελιών.

Άρθρο 11

Ο ορισμός της ΑΠΔΠΧ ως κοινοποιημένος οργανισμός αποτελεί θετική επιλογή, αλλά θα αυξήσει ακόμη περισσότερο τον φόρτο εργασίας της, σε συνάρτηση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις της αλλά και τις υποχρεώσεις που θα ανακύψουν και από τον ορισμό της ως αρμόδιας αρχής εποπτείας της αγοράς. Επομένως, η προσέγγιση που ακολουθεί η Ελληνική Δημοκρατία θα πρέπει να συνοδευθεί από ουσιαστική και άμεση ενίσχυσή της ΑΠΔΠΧ σε ανθρώπινους, οικονομικούς και υλικοτεχνικούς πόρους, όπως περιγράφουμε και στο σχόλιο μας για το Άρθρο 3 του προτεινόμενου Σχ.Νόμου.

Άρθρο 12

Δεδομένου ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 139 του Κανονισμού 2024/1689, οι εθνικές αρμόδιες αρχές που συστήνουν ρυθμιστικά δοκιμαστήρια ΤΝ δύνανται να επιτρέπουν τη συμμετοχή οργάνωσεων της κοινωνίας των πολιτών στο οικοσύστημα τεχνητής νοημοσύνης, θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό η δυνατότητα αυτή να αξιοποιηθεί ουσιαστικά και σε εθνικό επίπεδο.

Ειδικότερα, στο άρθρο 12 παράγραφος 4 του προτεινόμενου Σχ.Νόμου θα πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα συμμετοχής φορέων της κοινωνίας των πολιτών, υπό κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, σε συμβουλευτικό και υποστηρικτικό ρόλο εντός συγκεκριμένων δοκιμαστηρίων που αφορούν εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης σε τομείς δημόσιου ενδιαφέροντος.

Την παρούσα επιστολή υπογράφουν οι κάτωθι φορείς:

Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών (ΕΦΜ)

Ένωση Πληροφορικών Ελλάδας (ΕΠΕ)

Ινστιτούτο Έρευνας Ρυθμιστικών Πολιτικών (ΙΝΕΡΠ)

Κέντρο Διοτίμα

ΗΙΑΣ Ελλάδας

Homo Digitalis

I Have Rights

In contACT

Open Lab Athens

Visible Machines